

Resultaten BMP–Z in Twente 2023

Peter van den Akker

Met dit overzicht wil ik u informeren over het aantal territoria in 2023 van de zogenaamde ZZ-soorten in Twente. Ik behandel niet alle soorten maar een selectie, het complete overzicht is verwerkt in de bijlage. Ik bedank alle waarnemers voor hun inspanningen gegevens te melden. Tevens zitten in dit overzicht gegevens verwerkt uit de volgende projecten:

- Broedvogel Monitoring Projecten circa 15 (telgebieden Gemeente Losser, Braamhaarsveld/Schijvenveld, Inundatiegebied Woolde, Dakhorst/Mokkelengoor, Demmersblok, Braamberg, Springendal, Overtoom Rijssen, Snippet, Haagse bos en de Engbertsdijkvenen),
- het bekenproject van de Twentse Vogelwerkgroep,
- incidentele karteringen door bureaus 6x (Landgoederen Diepenheim, Oldenzaalse stuwwal, Doorbraak, Nijreesbos/Vloedveld en Gravenallee Almelo).

Graag aandacht voor het gebruik van waarneming.nl!

Bij invoer van waarnemingen via waarneming.nl of met je telefoon via obsmap of iobs vraag ik aandacht voor:

- voer ook waarnemingen in van broedende Ooievaars, Brandganzen op stadsparken of paartjes Mandarijneenden op vijvers of beken met een juiste broedcode!
 - corrigeer bij het invoeren je positie naar de locatie van de vogel(s), waarnemingen op wegen of paden zijn meestal niet bruikbaar,
 - ook in 2023 zijn veel waarnemingen van Grauwe Klauwier, Mandarijneend, IJsvogel als roepend exemplaar of als ter plaatse aanwezig ingevoerd. Deze zijn niet bruikbaar en daarvoor moet worden gekozen voor paar of exemplaar in broedbiotoop, alarmerend etc.
 - indien je een soort of de locatie geheim wilt houden, kan dit door te kiezen voor embargo (soort blijft geheim) of vervagen van de waarneming (locatie blijft geheim),
 - Geef aan wn.nl wel toestemming om de gegevens met Sovon te mogen delen, anders komen ze ook niet in dit jaaroverzicht.
 - ook is mogelijk om broedgevallen van zeldzame vogels bij Sovon in te voeren via de aparte module hiervoor.
-

Grote Canadese Gans (2023: 10)

De Grote Canadese Gans neemt nu ook in Twente toe. Er zijn 10 paartjes gemeld met 3 op Singraven en 2 op de Oelemars. Verder zaten er solitaire paartjes langs de Regge, Doorbraak, in het Retentiegebied Woolde, Weusthag Hengelo en het Aamsveen. Op de meeste plekken zijn paartjes niet tot broeden over gegaan.

Brandgans (2023: 49)

Dit jaar is er een veel completere telling geweest dankzij aanvullende meldingen. Zo broedden in het Wesselerbrinkpark te Enschede 12 paartjes waarvan 39 juvenielen uitvlogen. Uit de volgende gebieden werden meer dan 2 paartjes gemeld: Retentiegebied Woolde (10 paar), stadspark Weusthag (3 paar), Doorbraak (2 paar) en landgoederen Diepenheim (8 paar). Ik vermoed dat deze inventarisatie nog steeds niet compleet is, zo ontbreken er nog aantallen uit parken in Vriezenveen en Almelo en van diverse zandwinplassen. De stadvogels vertonen trekgedrag en zijn vrij vliegende wilde vogels.

Casarca (2023: 1)

Tussen 11 en 26 april verbleef er een paartje op het Kristalbad en in de directe omgeving. Het paartje verkende ook een schuurtje bij een woning op nestmogelijkheden. Er zijn geen aanwijzingen dat het paar ook is gaan broeden.

Mandarijneend (2023: 20)

Deze kleine exoot uit Azië broedt vooral in boomholten bij bosvijvers en langs beken. Zonder nestindicerende waarnemingen zijn voor toekenning van een territorium 2 waarnemingen nodig, waarvan eentje na 15 april. Geldige territoria zijn gemeld van de volgende beken: Oelerbeek, Twickelervaar, Buurserbeek, Regge en Dinkel. Het aantal van 20 territoria is nog steeds een onderschatting van de Twentse populatie; de soort broedt vermoedelijk langs veel bosbeken en in gebieden als het waterwingebied Enschede.

Ooievaar (2023: 46)

Het aantal paar Ooievaars steeg van 41 naar 46. De meesten Ooievaars broeden in het Dinkeldal (34 paar), er zaten 2 paar langs de Regge en 10 elders in Twente. Soms broeden paartjes dicht bij elkaar, voer daarom nesten op de exacte locatie in!

Porseleinhoen (2023: 2)

Net als in 2022 werden alleen in de Overtoom te Rijssen 2 territoria vastgesteld op basis van roepende vogels. Er waren helaas geen vervolg waarnemingen van paartjes met jongen.

Kraanvogel (2023: 7)

De territoria zaten in dezelfde gebieden als vorig jaar: Engbertsdijksvenen (2), Wierdense veld (2) en Haaksbergerveen (2). In het Wierdense veld is 1 juveniel gezien dat niet vliegvlug werd. In de Engbertsdijksvenen (1) en het Haaksbergerveen (3) vlogen jongen succesvol uit. Daarnaast was er een territorium in een nat heidegebied in centraal Twente, maar voor zover bekend is dit paar niet overgegaan tot nestbouw.

Slechtvalk (2023: 2)

Het aantal vastgestelde Slechtvalken in Twente schommelt al jaren tussen de 3 en 5 paartjes. Maar in 2023 zijn er slechts 2 geteld. De Slechtvalk heeft behoorlijk te lijden gehad van de vogelgriep en mogelijk is dit ook bij ons de oorzaak van teruggang. De gevonden paartjes zaten op de Tv-toren Markelo (2 jongen geringd) en op Westermaat Hengelo (broedcode 13). In het centrum van Enschede en Almelo werden vroeg in het seizoen wel solitaire vogels gezien maar in beide plaatsen ontbreken latere waarnemingen.

Velduil (2023: 2)

In de Engbertsdijksvenen zat van begin april tot en met 9 juni een territorium. Eerst ging het om een vogel welke heel agressief achter Bruine Kiekendieven, Raven en Zwarte kraaien aanjoeg. In mei betrof het een alarmerend paartje welke waarnemers luid roepend navloog in een gebied van ongeveer 500x500m. Op 9 juni werd hier voor het laatst een vogel gezien. Er is geen nest gevonden en er zijn ook geen jongen waargenomen. Westelijk van de Engbertsdijksvenen is in juni een Velduil gezien waarvan het nest waarschijnlijk was uitgemaaid. Een mogelijk derde territorium lag zuidelijk van Weerselo. Hier werd in april op meerdere dagen een vogel gezien welke ook baltste. Op 12 mei zag Carl Derks 5 km westelijker nog een jagende Velduil. Deze afstand is te groot om hier één territorium van te kunnen maken. Mogelijk ging het om een rondzwervend mannetje dat een vrouw probeerde aan te trekken voor paarvorming en eileg.

Oehoe (2023: 4)

De Oehoe breidt haar verspreidingsgebied vanuit Duitsland naar het westen uit en neemt in Nederland nog jaarlijks in aantal toe. In 2023 is er op 2 plaatsen met zekerheid gebroed: Boeldershoek en omgeving vliegveld Twente. Op het landgoed Singraven en bij Geesteren waren op meerdere data roepende vogels aanwezig.

Nachtzwaluw (2023: 75)

In 2023 is geen volledig overzicht van de Nachtzwaluwe verkregen. Op basis van de goed getelde gebieden lijkt de populatie redelijk stabiel. Er kwamen geen waarnemingen van de heide Bruinehaar, Haaksbergerveen, de cirkels van Jannink/Manderheide en diverse heidevelden rond Beckum. Ook het telgebied Losser werd dit jaar minder goed uitgekamd op Nachtzwaluwen. Volgende Jaren zijn uw aanvullingen uit deze gebieden welkom!!

Geoorde Fuut (2023: 3)

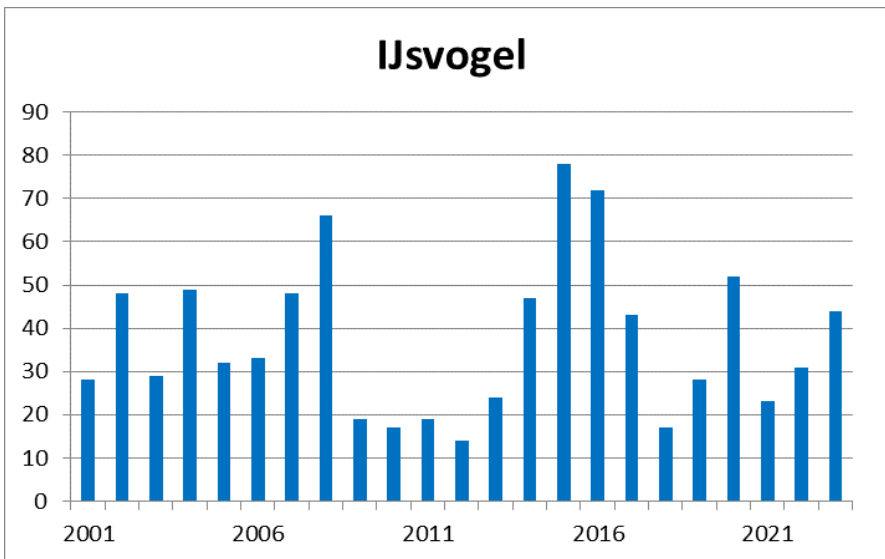
In het Kristalbad hebben 2 paar Geoorde Futen gebroed. Tussen 26 juli en 14 augustus zijn hier maximaal 4 jongen gezien. Het is niet duidelijk of er ook jongen vliegvlug zijn geworden. Het derde territoria zat in de Engbertsdijksvenen; dit paar is niet tot broeden gekomen.

IJsvogel (2023: 44)

Het aantal steeg voor het tweede jaar op rij en wel van 31 naar 44 territoria. Dit zou een toename betekenen van 42% en passen in herstel na een zachte winter (zie figuur). Het herstel op de goede beken (zie tabel) blijft echter nog uit; met name het lage aantal op de Dinkel (5 terr) valt op en op de Regge viel het aantal terug van 6 naar 5 territoria! Op de Doorbraak werden juist veel territoria gevonden, maar liefst 5 terr maar dit kwam door een éénmalige grootschalige kartering! Vermoedelijk speelt de droogte van de voorgaande zomers bij het uitblijven van herstel op de beken nog steeds een rol. Door het droogvallen van beken over grote lengten zullen vis- en insectenpopulaties plaatselijk verdwenen of sterk gekrompen zijn.

Beek	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dinkel	5	8	16	4	5	5
Regge	2	2	5	2	6	5
Doorbraak			1	?	2	5
Buurserbeek	0	1	2	2	1	3
Diepenheimse	0	0	3	1	1	1

molenbeek						
Twickelervaart			?	?	1	2
Oelerbeek			1	?	1	2
Totaal	7	11	27	9	16	23

Draaihals (2023: 4)

Er zijn territoria gevonden in de Engbertsdijksvenen (2), Springendal (1) en op een heideterrein bij Hengevelde (1). In het Engbertsdijksvenen zat mogelijk nog een derde territoria. De toename welke de soort in Gelderland en Drenthe laat zien gaat lijkt nog steeds aan Twente voorbij te gaan.

Middelste Bonte Specht (2023: 379)

In 2023 was de kartering van de Middelste Bonte Specht niet meer gericht op het verkrijgen van een volledig beeld van de hele regio. De Twentse populatie bedraagt naar schatting 450-500 paar. De aantalsontwikkeling wordt gevolgd via 7 BMP-plots. Voor het plot op Twickel worden nog tellers gezocht! In het monitoringsgebied Losser is het aantal de laatste 4 jaar vrij constant (155-163 terr). Het verspreidingsbeeld is onveranderd, westelijk van de Twentekanal en noordelijk

van het Almelo-Nordhornkanaal is de soort veel schaarser door het ontbreken van grote en oude boscomplexen.

Cettis zanger (2023: 1)

Deze harde en abrupte zanger liet zich horen langs de Regge bij Rijssen. De soort is in Nederland aan een opmars bezig en broedde tot nu toe éénmaal in Twente (2017). Nu was er 1 vogel aanwezig van minimaal 16 april tot 9 juni. Er zijn geen waarnemingen van een tweede vogel, paring of nestbouw. Waarschijnlijk betrof het een ongepaard mannetje.

Grauwe Klauwier (2023: 66)

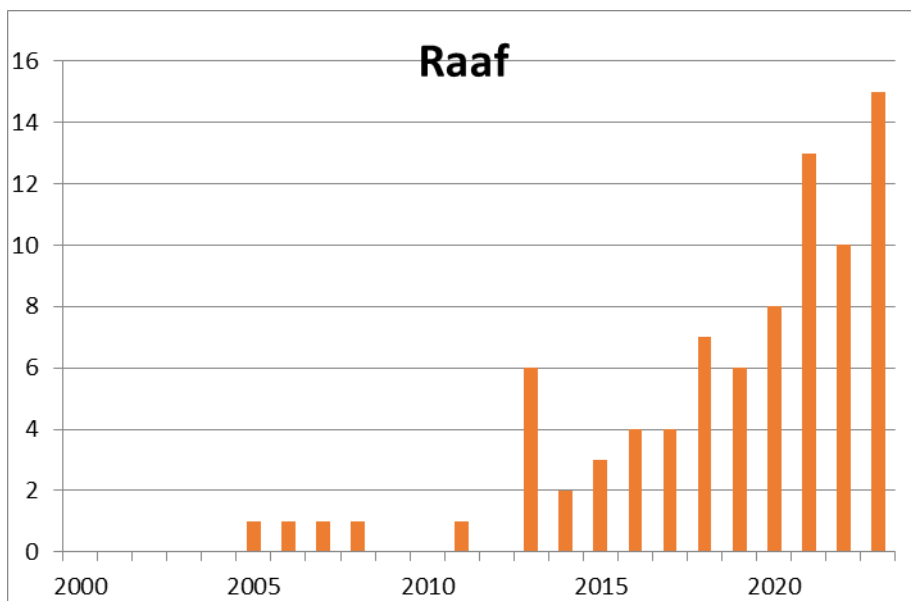
De Grauwe Klauwier had in 2023 opnieuw een topjaar; er was opnieuw een verbetering ten opzichte van het vorige topjaar 2022. Er zaten 39 territoria in of bij heide- en hoogveengebieden: Bergvennen 1, Engbertsdijksvennen 14, Aamsveen 2, Haaksbergerveen 2, Manderheide 1, Wierdense veld 3, Witte veen 1, Buurserzand 1, Springendal 2, Borkeld 3, Roderveld 4, Beuninger achterveld 1 en Punthuizen 4 terr. Op plekken met geschikt habitat (o.a. voormalige agrarische percelen die worden verschaald) kunnen clusters van wel 4-8 paar voorkomen. De overige 27 territoria zaten in cultuurland en met name in de gemeente Losser. Rond de Engbertsdijksvennen zijn ook 2 paar in cultuurland gevonden. De hoeveelheid territoria in het Buurserzand, Haaksbergerveen en Witte veen en omgeving blijft achter bij de ontwikkelingen elders in Twente. Waarschijnlijk zijn hier territoria gemist evenals territoria in cultuurland buiten Losser. De toename in Twente past in de landelijke ontwikkeling en dit zal te maken hebben met de warme zomers van de laatste jaren.

Raaf (2023: 15)

Het eerste territorium werd in 1997 vastgesteld op de Borkeld, pas vanaf 2013 namen de aantallen in Twente toe (zie figuur). Nooit eerder werden 15 terr in Twente gevonden. De Raaf is lastig te inventariseren omdat paren in de broedtijd een sneaky gedrag hebben en ze hebben hele grote territoria. Ook maken rondhangende niet-geslachtsrijpe vogel het interpreteren lastig. Ik heb daarom in een aantal gebieden zonder nestvondsten het aantal territoria volgens auto-clustering teruggebracht door een grotere fusieafstand te hanteren van circa 2000m. In 4 territoria zijn zijn nesten gevonden (2x mislukt en 2x succesvol).

Gebied	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Engbertsdijksvennen	1	1	1	1	1	1

Wierdense veld	1	1	1	1	1	1
Centraal Twente				1	2	0
Borkeld	1	1	1	1	1	1
Aamsveen			1	1		1
Haaksbergerveen	1	1	1	1		1
Lankheet				1		0
Bergvennen		1				0
Singraven						1
Westerflie/Nijenhuis			1	1	1	2
Lutterzand/Beuningerveld	1		1	1	2	2
Oldenzaalse stuwwal	1		1	2	1	3
Ootmarsumse stuwwal	1	1		1	1	2
Totaal	7	6	8	13	10	15

Kortsnavelboomkruiper (2023: 16)

In 2023 werden 16 territoria vastgesteld, 2 minder dan vorig jaar. De Kortsnavel wordt in een beperkt aantal gebieden gevonden en met name op de Oldenzaalse (15). Meerdere territoria zijn gemeld uit de volgende gebieden: Boerskotten (6), Lonnekerberg (2), Haagse bos (2) en Egheria (4).

Grote Gele Kwikstaart (2023: 45)

Het aantal territoria van de Grote Gele Kwikstaart steeg van 41 naar 45 terr en daarmee was de soort terug op het niveau van 2021. Met name op de Dinkel was er herstel van 9 tot 16 terr. VWG Losser heeft de controle van haar nestkasten weer opgepakt, mogelijk heeft dit bijgedragen aan het hogere aantal? De soort houdt van bosbeken zoals de Dinkel, Oelerbeek, Twickelervaart en Diepenheimse molenbeek. Het aantal GGK kwakkelt al zo'n 15 jaar en wil maar niet herstellen tot het niveau van 2008. De daling na 2008 is te verklaren door koude perioden in een aantal winters. Een oorzaak waarom het herstel uitblijft is lastig te geven. De getelde aantallen op de beste beken zijn vermeld in de tabel.

Beek	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dinkel	15	16	24	16	9	16
Regge	0	1	1	1	0	1
Buurserbeek	1	1	2	7	3	3
Twickelervaart	0	0	2	1	3	4
Oelerbeek	1	0	0	1	2	2
Diepenheimse molenbeek	1	1	3	0	2	2
Totaal	18	19	32	26	19	28

Peter van den Akker, Districtscoördinator Sovon Twente
Lsb.twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com.

Bijlage 1. Overzicht ZZ-soorten Twente (2018 – 2023)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Grote Canadese Gans	3	2	1	7	6	10
Brandgans	35	18	20	26	24	49
Casarca	0	0	0	0	0	1
Mandarijneend	4	1	2	1	7	20
Geoorde Fuut	3	4	4	4	1	3
Ooievaar	15	22	22	35	41	46
Roerdomp	0	0	0	1	0	0
Woudaapje	0	0	1	1	0	1
Rode Wouw	0	0	3	5	5	7
Slechtvalk	3	5	4	4	4	2
Porseleinhoen	3	0	0	6	2	2
Kraanvogel	4	4	6	7	7	7
Kleine Plevier	13	13	21	26	32	24
Oeverloper						1
Zomertortel	7	1	2	3	4	0
Velduil	0	0	0	0	1	2
Oehoe	2	5	3	5	4	4
Nachtzwaluw	77	101	107	121	106	75
IJsvogel	17	28	59	24	31	44
Hop	0	0	0	0	1	0
Draaihals	2	1	5	4	2	4
Middelste Bonte Specht	289	353	394	421	329	379
Kramsvogel	0	0	0	0	1	2
Grauwe Klauwier	5	16	37	34	57	66
Raaf	7	6	8	13	10	15
Cettis zanger	0	0	0	0	0	1
Grote Karekiet	1	1	2	2	0	2
Orpheusspotvogel	0	0	0	1	0	0
Kortsnavelboomkruiper	23	16	17	7	18	16
Paapje	2	5	2	1	1	1
Grote Gele Kwikstaart	35	35	47	46	41	45